ΕΝΝΟΙΑ ΕΠΙΜΕΤΡΗΣΕΩΝ -ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ

Κατά τη νομοθεσία περί δημοσίων έργων, η πληρωμή στον ανάδοχο του εργολαβικού ανταλλάγματος γίνεται τμηματικά με βάση τις **επιμετρήσεις** των εργασιών και τους **λογαριασμούς** των οφειλομένων ποσών.

Οι έννοιες της επιμέτρησης και του λογαριασμού αποτελούν, στο πλαίσιο της εξέλιξης της σύμβασης εκτέλεσης δημοσίου έργου, κομβικής σημασίας έννοιες και αναλύονται στο άρθρο **5 (παρ. 7 και 8, κατόπιν τροποποιήσεων 9 και 10) του ν.1418/1984** (Α΄ 23) και στα άρθρα **38 και 40 του** εκδοθέντος κατ' εξουσιοδότηση του ν. 1418/1984 **π.δ. 609/1985** (Α΄ 223), όπως αυτά έχουν κωδικοποιηθεί στα άρθρα 52 και 53 του ν.3669/2008.

Επιμετρήσεις

Οι επιμετρήσεις αποτελούν την καταμέτρηση των εργασιών που έχουν εκτελεσθεί κατά τη διάρκεια ορισμένης χρονικής περιόδου, συνήθως ενός μηνός.

Οι επιμετρήσεις υποβάλλονται από τον ανάδοχο στη Διευθύνουσα Υπηρεσία για έλεγχο, αφού υπογραφούν από αυτόν με την ένδειξη «όπως συντάχθηκαν από τον ανάδοχο». Η ΔΥ, μετά την παραβολή προς τα επιμετρητικά στοιχεία, που συνοδεύουν τις επιμετρήσεις, τον έλεγχο και τυχόν διόρθωση των υπολογισμών, εγκρίνει τις επιμετρήσεις και τις κοινοποιεί στον ανάδοχο.

Όταν πρόκειται για εργασίες που η ποσοτική τους επαλήθευση δεν θα είναι δυνατή στην τελική μορφή του έργου, όπως εργασίες που πρόκειται να επικαλυφθούν από άλλες και να μην είναι τελικά εμφανείς (αφανείς εργασίες), ο ανάδοχος υποχρεούται να καλέσει τον επιβλέποντα να προβούν από κοινού στην καταμέτρηση, χαρακτηρισμό ή ζύγιση και να συντάξουν σχετικά πρωτόκολλα, π.χ. πρωτόκολλο παραλαβής αφανών εργασιών (ΠΠΑΕ). Τα πρωτόκολλα αυτά δεν είναι εκτελεστές πράξεις και ο ανάδοχος μπορεί να προσβάλει παραδεκτώς, με την προβλεπόμενη ενδικοφανή διαδικασία, την πράξη της διευθύνουσας υπηρεσίας, με την οποία αυτή, μετά από έλεγχο και διόρθωση των υπολογισμών, βάσει των ΠΠΑΕ και των λοιπών πρωτοκόλλων, εγκρίνει τις υποβληθείσες από τον ανάδοχο επιμετρήσεις.

Από τις παραπάνω αναλυτικές ή τμηματικές επιμετρήσεις διακρίνουμε την **τελική επιμέτρηση**, η οποία συντάσσεται στο τέλος της εκτέλεσης του

έργου μετά την περάτωση των εργασιών, έχει συνοπτικό χαρακτήρα και ανακεφαλαιώνει τις ποσότητες των εγκεκριμένων επιμετρήσεων.

Λογαριασμοί

Οι λογαριασμοί συντάσσονται από τον ανάδοχο βάσει των επιμετρήσεων. Στους λογαριασμούς μπορούν να περιληφθούν μόνο οι εργασίες εκείνες που έχουν εκτελεσθεί μέσα στα όρια του εγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος εργασιών.

Στους λογαριασμούς περιλαμβάνονται επίσης η αναθεώρηση τιμών, αποζημιώσεις κάθε είδους που έχουν εγκριθεί και κάθε άλλη εγκεκριμένη δαπάνη που καταβάλλεται στον ανάδοχο, ενώ από τους λογαριασμούς αφαιρούνται όλες οι εκκαθαρισμένες απαιτήσεις του κυρίου του έργου και ιδίως ποινικές ρήτρες, περικοπές τιμών για πλημμελώς εκτελεσμένες ή ελαττωματικές εργασίες.

Οι λογαριασμοί συντάσσονται πάντα ανακεφαλαιωτικοί, δηλαδή περιλαμβάνουν συνοπτικό πίνακα όλων των εργασιών που έχουν εκτελεσθεί από την αρχή του έργου, τα παραστατικά στοιχεία των τυχόν απολογιστικών εργασιών, τον συνοπτικό πίνακα του υπολογισμού της αναθεώρησης, καθώς και τις αποφάσεις εκείνες που αναγνωρίζουν αποζημιώσεις ή επιβάλλουν ποινικές ρήτρες ή περικοπές ή άλλες απαιτήσεις του εργοδότη και από το σύνολο που προκύπτει αφαιρούνται τα ποσά που έχουν πληρωθεί με τους προηγούμενους λογαριασμούς.

ΕΓΚΡΙΣΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ

Οι λογαριασμοί υποβάλλονται στη ΔΥ, που τους ελέγχει και τους διορθώνει μέσα σε ένα μήνα από την υποβολή τους. Αν ο λογαριασμός που έχει υποβληθεί έχει ασάφειες ή ανακρίβειες, σε βαθμό που να είναι δυσχερής η διόρθωσή του, η ΔΥ, με διαταγή της προς τον ανάδοχο, επισημαίνει τις ανακρίβειες ή ασάφειες που διαπιστώθηκαν από τον έλεγχο και παραγγέλλει την ανασύνταξη και επανυποβολή του. Η παραγγελία αυτή προς διόρθωση και επανυποβολή του λογαριασμού πρέπει να γίνει μέσα στην ίδια προθεσμία του ενός μηνός από την υποβολή του λογαριασμού που επιστρέφεται για

διόρθωση. Στην περίπτωση αυτή η οριζόμενη μηνιαία προθεσμία για τον έλεγχο του λογαριασμού αρχίζει από την επανυποβολή, ύστερα από την ανασύνταξη από τον ανάδοχο.

Μείζον ζήτημα, το οποίο απασχόλησε τη νομολογία των ανωτάτων Δικαστηρίων, αποτέλεσε η **αυτοδίκαιη ή πλασματική έγκριση** των λογαριασμών.

Η νομολογία και του ΣτΕ και του ΑΠ παγίως δεχόταν ότι, αν παρέλθει άπρακτη η μηνιαία προθεσμία που έτασσε ο νόμος από την υποβολή του λογαριασμού, ο λογαριασμός θεωρείται, ανεξαρτήτως τυχόν πλημμελειών του, αυτοδικαίως εγκεκριμένος, η δε Διευθύνουσα Υπηρεσία δεν μπορεί πλέον να τον τροποποιήσει. Αντίστοιχη νομολογία υπήρχε και ως προς τις μελέτες. Η παγίωση της νομολογίας οφείλετο, καταρχήν, στην 8/2004 απόφαση του ΑΕΔ, με την οποία είχε επιλυθεί κατά τον τρόπο αυτόν η ανακύψασα διάσταση μεταξύ της νομολογίας των δύο ανωτάτων δικαστηρίων ως προς την ερμηνεία των διατάξεων του ν.δ/τος 1266/1972.

Η στροφή στην μέχρι τότε ακολουθούμενη νομολογία σημειώθηκε, όμως, με την 2494/2013 απόφαση της Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας και αφορά στην ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 104 παρ. 1 του π.δ/τος 696/1974 «Περί αμοιβών μηχανικών διά σύνταξιν μελετών...». Η σπουδαιότητα της απόφασης αυτής έγκειται στο ότι έθεσε ως γενικό κανόνα τη δυνατότητα ανατροπής των αποτελεσμάτων ήδη εγκεκριμένου λογαριασμού. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, με την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας (ενός μηνός), που προβλέπεται για τον έλεγχο, την τυχόν απαιτούμενη διόρθωση και την έγκριση του λογαριασμού, ο λογαριασμός θεωρείται μεν εγκεκριμένος, η Διοίκηση όμως διατηρεί την εξουσία, και μετά την παρέλευση της τασσόμενης προθεσμίας ελέγχου και έγκρισης του λογαριασμού, να προβεί σε έλεγχο αυτού, αρνούμενη ρητώς ή σιωπηρώς, να καταβάλει ποσά ή αναζητώντας κατά τις κείμενες διατάξεις (του εθνικού και του κοινοτικού δικαίου) ως μη νομίμως ή αχρεωστήτως, ήδη καταβληθέντα ποσά του επίμαχου λογαριασμού. Κατά το σκεπτικό της Ολομέλειας, ο έλεγχος αυτός επιβάλλεται για λόγους προστασίας του δημοσίου χρήματος εθνικού, ή κοινοτικού (προκειμένου περί συγχρηματοδοτούμενου με πόρους της

Ευρωπαϊκής Ένωσης έργου), ενώ ο σκοπός της θεσπιζόμενης με τη διάταξη αυτή ρύθμισης, συνίσταται αφενός στην απρόσκοπτη, με την τακτική τμηματική πληρωμή του αναδόχου, εκτέλεση της σύμβασης και την εντός του προβλεπομένου χρονοδιαγράμματος εκπόνηση της μελέτης ή εκτέλεσης του έργου, αφετέρου στην υποχρέωση τήρησης της αρχής της νομιμότητας.

Η στροφή αυτή της νομολογίας συνοδεύθηκε και από μία νομοθετική στροφή με τον **ν. 4070/2012,** με τον οποίο προβλέφθηκε η έννοια της πλασματικής έγκρισης λογαριασμού, καθώς και το πρώτον η δυνατότητα σύνταξης από την Υπηρεσία αρνητικού λογαριασμού.

Πρέπει δε να σημειώσουμε ότι στο ίδιο πλαίσιο, κινήθηκε και ο νεώτερος νομοθέτης με το ν. 4412/2016.

Μετά την έκδοση της 2494/2013 απόφασης η νομολογία ταλαντεύθηκε. Ήδη, όμως, φαίνεται ότι η νομολογία αυτή έχει παγιωθεί τόσο όσον αφορά στις μελέτες όσο και όσον αφορά στα δημόσια έργα (ενδεικτικώς ΣτΕ 973/2018, 251/2017, 1064/2017, 2569/2016, 3655/2015, 3200/2015, 2613/2014, 2891/2014).

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις γίνεται, δηλαδή, δεκτό ότι χωρεί καταρχήν αυτοδίκαιη έγκριση των εν λόγω πράξεων, διατηρουμένης πάντως της δυνατότητας του κυρίου του έργου να επανέλθει, προβαίνοντας όμως σε έλεγχο (ΣτΕ 1064/2017 7μ.: προβλέπει μάλιστα υποχρέωση ελέγχου).

Επίσης, με την ΣτΕ 251/2017 απόφαση της επταμελούς σύνθεσης κρίθηκε ότι τα παραπάνω γενόμενα δεκτά ισχύουν, για την ταυτότητα του λόγου, και όταν δεν υπάρχει σιωπηρή, αλλά ρητή έγκριση (βλ. και ΣτΕ 973/2018).

Με την ΟλΣτΕ 2494/2013 τέθηκαν οι γενικές αρχές αντιμετώπισης του θέματος της αυτοδίκαιης έγκρισης των λογαριασμών. Όμως, κατά την εφαρμογή αυτών ανακύπτουν διάφορα επιμέρους ζητήματα. Ειδικότερα :

- **Ζήτημα ανέκυψε ως προς τον χρόνο εντός του οποίου η Διοίκηση δύναται να επανέλθει, τροποποιώντας έναν ήδη εγκεκριμένο λογαριασμό**. Η νεώτερη νομολογία δέχεται **τον εύλογο χρόνο** ως αυτονόητη προϋπόθεση για την επάνοδο της Διοίκησης (ΣτΕ 1289/2018), για την εκτίμηση της συμπλήρωσης του οποίου πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το

σύνολο των συνθηκών (ΣτΕ 2370/2017). Και ενώ, γενικώς, θεωρείται ως εύλογος χρόνος επανόδου της Διοίκησης το τρίμηνο, δεν αποκλείεται και η κατά περίπτωση διεύρυνση του χρόνου αυτού, λαμβανομένων υπόψη των εκάστοτε συνθηκών (π.χ. με την ΣτΕ 2669/2014 δέχθηκε ότι οι τέσσερις μήνες δεν υπερβαίνουν τον εν προκειμένω εύλογο, ενόψει των συνθηκών, χρόνο).

- **Ένα σημείο, το οποίο θα πρέπει, επίσης, να τονίσουμε είναι ότι ο δόλος και, γενικότερα, η υπαιτιότητα δεν αποτελούν προϋπόθεση για το επιτρεπτό της επανόδου του κυρίου του έργου (ΣτΕ 973/2018).** Δηλαδή, η νομολογία της ΣτΕ 2494/2013 δεν είναι εξαιρετική, αλλά εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση, ανεξαρτήτως δόλου ή βαριάς αμέλειας από πλευράς του αναδόχου, καταλαμβάνοντας και τον καλόπιστο ανάδοχο.
- Περαιτέρω, ως προς τη δικονομική αντιμετώπιση του ζητήματος, στην περίπτωση που ο κύριος του έργου προβεί σε νέο έλεγχο του λογαριασμού και τον τροποποιήσει ή και αρνηθεί εξ ολοκλήρου την καταβολή του, εκδίδοντας σχετική πράξη ανάκλησης του εγκεκριμένου λογαριασμού, **η μόνη δικονομική δυνατότητα –κατά την άποψή μας- για τη διεκδίκηση της αξίωσης από την πλευρά του αναδόχου είναι η προσφυγή** και όχι η αγωγή, δεδομένου ότι δεν υφίσταται πλέον βεβαία και εκκαθαρισμένη απαίτηση.

  Συναφώς δε προς τούτο ανακύπτει το ζήτημα, ποιά είναι η επίδραση της έκδοσης πράξης επιστροφής του λογαριασμού επί **εκκρεμούς αγωγής**. Η έκδοση από τον κύριο του έργου τέτοιας βλαπτικής πράξης θεωρούμε ότι δεν δύναται να καταστήσει απαράδεκτη την ήδη ασκηθείσα από τον ανάδοχο αγωγή, ενόψει και της τοκογονίας από την άσκηση αυτής. Μάλιστα, στην περίπτωση που ο ανάδοχος, ο οποίος έχει ήδη ασκήσει αγωγή, προβεί και στην έγερση, στη συνέχεια, και προσφυγής, ζήτημα τίθεται ως προς τη σχέση μεταξύ των δύο δικών, με ορθότερη, κατά την εκτίμησή μας, λύση, στην περίπτωση αυτή το δικαστήριο της αγωγής να αναμείνει την έκδοση της απόφασης επί της προσφυγής.

ΕΓΚΡΙΣΗ ΕΠΙΜΕΤΡΗΣΕΩΝ

Αναλόγως προς τα προεκτεθέντα, και ως προς τις τμηματικές επιμετρήσεις είχε κριθεί, κατά την παλαιότερη νομολογία, ότι υποβάλλονταν για έγκριση στη ΔΥ και ναι μεν οι σχετικές διατάξεις δεν έτασσαν προθεσμία στη ΔΥ για τον έλεγχο αυτών, τούτο όμως δε σήμαινε ότι η εν λόγω ενέργεια της Υπηρεσίας ήταν απρόθεσμη, αλλά αντιθέτως ότι αυτή έπρεπε να γίνεται εντός ευλόγου χρόνου, ως τέτοιος δε θεωρείτο το τρίμηνο από την υποβολή τους, αλλιώς θεωρούνταν αυτοδικαίως εγκεκριμένες, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να διορθωθούν στη συνέχεια.

Η νέωτερη νομολογία όμως ακολούθησε και για τις αυτοδικαίως εγκεκριμένες τμηματικές επιμετρήσεις το σκεπτικό της προαναφερθείσας νομολογίας επί των λογαριασμών (**ΣτΕ** 1289/2018, 2197/2018, 1458/2017, 766/2016, 49/2016, 1230/2016, 2515/2016, 4131/2015, 4018/2014, **ΑΠ** 652/2017, 490/2015). Συγκεκριμένα, κρίθηκε ότι, μετά την άπρακτη πάροδο τριμήνου από την υποβολή τους, οι τμηματικές επιμετρήσεις θεωρούνται αυτοδικαίως εγκεκριμένες από την Διευθύνουσα Υπηρεσία (βλ. ΣτΕ 2846, 2079/2017, 746/2016 κ.ά.), ενώ η Διοίκηση διατηρεί, καταρχήν, την εξουσία και μετά την παρέλευση της εν λόγω προθεσμίας, να προβεί σε έλεγχο αυτών, εντός ευλόγου, κατά περίπτωση, χρόνου (βλ. ΣτΕ 2846, 2079, 210/2017, 1230/2016, 4132, 3661/2015, 4017 - 4019, 4021/2014, πρβλ. ΣτΕ 2494/2013 Ολομ. κ.ά.). (**ΣτΕ 2197/2018**).

Περαιτέρω, έγινε και ως προς τις επιμετρήσεις, όπως και ως προς τους λογαριασμούς, αντίστοιχη νομοθετική παρέμβαση με τον **ν.4070/2012,** προβλέποντας ρητώς έλεγχο, διόρθωση και έγκριση των επιμετρήσεων εντός 3 μηνών από της υποβολής τους, τριμελή επιτροπή για τον έλεγχο των αφανών εργασιών, ενώ ορίσθηκε ότι οι επιμετρήσεις θεωρούνται αυτοδικαίως εγκεκριμένες μετά την πάροδο της τρίμηνης προθεσμίας*, «μόνο υπό την έννοια ότι μπορούν να συμπεριληφθούν από τον ανάδοχο σε επόμενο λογαριασμό».* Περαιτέρω, προβλέφθηκε ποσοτικός και ποιοτικός έλεγχος των τμηματικών επιμετρήσεων από την επιτροπή προσωρινής παραλαβής και συγκεκριμένα ότι *«Οι επιμετρήσεις του έργου, εγκεκριμένες από τη διευθύνουσα υπηρεσία ή αυτοδίκαια εγκεκριμένες, μπορεί να ελεγχθούν εκ*

νέου από την επιτροπή προσωρινής παραλαβής και αν διαπιστωθεί η ύπαρξη αχρεωστήτως καταβληθέντος εργολαβικού ανταλλάγματος, αυτό είναι επιστρεπτέο ύστερα από σύνταξη αρνητικού λογαριασμού, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 8 του άρθρου 53. Οι αυτοδίκαια εγκεκριμένες επιμετρήσεις υπόκεινται στον έλεγχο της Διευθύνουσας Υπηρεσίας σε επόμενο λογαριασμό.». Προβλέφθηκε δε ότι το τελευταίο αυτό εδάφιο έχει εφαρμογή και στην τελική επιμέτρηση.

Ειδικώς, ως προς την τελική επιμέτρηση, για την οποία ρητώς προβλέπεται από τις οικείες διατάξεις ότι η Διευθύνουσα Υπηρεσία έχει υποχρέωση να προβεί στον έλεγχο αυτής μέσα σε δύο μήνες από την υποβολή της και να κοινοποιήσει στον ανάδοχο την ελεγμένη και τυχόν διορθωμένη επιμέτρηση, έγινε δεκτό από το ΣτΕ ότι, παρερχομένου του διμήνου από της υποβολής της, χωρίς η ΔΥ να έχει προβεί στον έλεγχο αυτής και την κοινοποίησή της (ελεγμένης και τυχόν διορθωμένης) στον ανάδοχο, η τελική επιμέτρηση θεωρείται μεν αυτοδικαίως εγκεκριμένη, όπως υπεβλήθη (ΣτΕ 2846/2017, 1363/2016, 3656/2015, 163/2013, 3601/2012, 2796/2011, 3406/2009, 2178/2009), **αλλά η Διοίκηση διατηρεί την εξουσία, και μετά την παρέλευση της εν λόγω προθεσμίας, να προβεί σε έλεγχο αυτής, εντός ευλόγου, κατά περίπτωση, χρόνου** (**ΣτΕ 1289/2018**, 2370/2017, 2846/2017, 1363/2016, βλ. ΣτΕ 3656/2015, 4017/2014). Αντιθέτως, όμως, κρίθηκε με την **8/2014** απόφαση της Ολομελείας του **ΑΠ** ότι η προθεσμία των δύο μηνών που τάσσεται στη Διευθύνουσα Υπηρεσία του φορέα κατασκευής του έργου για τον έλεγχο και την έγκριση ή μη της τελικής επιμέτρησης, είναι αποκλειστική προθεσμία ενέργειας και η άπρακτη πάροδος αυτής συνεπάγεται την αυτοδίκαιη έγκριση της τελικής επιμέτρησης, ως αυτή υπεβλήθη, μετά την οποία η ΔΥ είναι κατά χρόνο αναρμόδια να τη διορθώσει.

Πάντως, γίνεται δεκτό ότι μετά την υποβολή της τελικής επιμέτρησης, άλλες οικονομικές απαιτήσεις μόνον για οψιγενείς αιτίες μπορούν να προβληθούν (βλ. ΣτΕ 2086/2016, 570/2014, 1006/2012, 1914/2004).

ΤΟΚΟΓΟΝΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ

Ο εγκεκριμένος λογαριασμός συνιστά την **πιστοποίηση,** βάσει της οποίας εκδίδεται η εντολή πληρωμής προς τον ανάδοχο. Σε εκτέλεση της εντολής πληρωμής εκδίδεται στη συνέχεια σχετικό χρηματικό ένταλμα στο όνομα του αναδόχου.

Μετά την έγκριση των λογαριασμών ανακύπτει υποχρέωση του κυρίου του έργου προς πληρωμή τους (ΣτΕ 2614/2014, 2885/2013, 4179/2011, 3948/2005, 4609/1997, πρβλ. ΣτΕ 2806/2000).

Η παράβαση της υποχρέωσης αυτής, και δη η καθυστέρηση πληρωμής εγκεκριμένου λογαριασμού χωρίς υπαιτιότητα του αναδόχου, πέραν των άλλων συνεπειών (π.χ. η δυνατότητα υποβολής από τον ανάδοχο ειδικής δήλωσης διακοπής εργασιών, ΣτΕ 3272/2015), συνεπάγεται την παραγωγή τόκων υπερημερίας. Συγκεκριμένα, αν η πληρωμή λογαριασμού καθυστερήσει πάνω από 1 μήνα από τη λήξη της μηνιαίας προθεσμίας που έχει η ΔΥ στη διάθεσή της για την έκρισή του, οφείλεται τόκος υπό τις προϋποθέσεις και τους όρους που προβλέπονται από την ισχύουσα κάθε φορά νομοθεσία και που θα αναλύσουμε στη συνέχεια.

Καταρχάς, όμως, πρέπει να επισημάνουμε ότι, κατά την νομολογία, δεν υφίσταται υπαιτιότητα του κυρίου του έργου για τη μη πληρωμή υποβληθέντος λογαριασμού και δεν γεννάται υποχρέωση του κυρίου του έργου προς πληρωμή υποβληθέντος λογαριασμού, όταν ο λογαριασμός αυτός **δεν συνοδεύεται από τα αναγκαία δικαιολογητικά,** όπως από βεβαίωση περί καταβολής των οφειλομένων από τον ανάδοχο ασφαλιστικών εισφορών (ΣτΕ 1505/2015, 4364/2014, 3474/2006, πρβλ. ΣτΕ 9079/1999), καθώς και από βεβαίωση φορολογικής ενημερότητας του αναδόχου (ΣτΕ 4364/2014). Στην περίπτωση αυτή, γίνεται δεκτό ότι δεν γεννάται υποχρέωση καταβολής τόκων υπερημερίας επί των καθυστερουμένων ποσών για όλο το χρονικό διάστημα, κατά το οποίο διαρκεί η παράλειψη του αναδόχου να υποβάλει τις κατά ταπροαναφερθέντα βεβαιώσεις (ΣτΕ 3474/2006, πρβλ. ΣτΕ 9079/1999). Κατά τη Διοίκηση, μάλιστα, από την υποβολή των δικαιολογητικών δεν γεννάται αυτομάτως υποχρέωση καταβολής τόκων, αλλά εκκινεί κατά μία άποψη η κατά τη διάταξη του άρθρου 5 § 10 του

ν.1418/1984 (ήδη άρθρο 53 παρ. 9 του ν. 3669/2008), δίμηνη προθεσμία πληρωμής, κατά άλλη άποψη η μηνιαία προθεσμία ελέγχου και διόρθωσης του λογαριασμού.

Αξίζει να σημειωθεί ότι με το ν.4412/2016 προβλέφθηκε πλέον νομοθετικά ως προϋπόθεση της πληρωμής η προσκόμιση όλων των απαιτούμενων δικαιολογητικών (άρθρο 152 παρ.8 :*«…Προϋπόθεση πληρωμής της πιστοποίησης είναι η προσκόμιση από τον ανάδοχο όλων των απαιτούμενων δικαιολογητικών πληρωμής. Το τιμολόγιο μπορεί να προσκομίζεται μεταγενεστέρως κατά την είσπραξη του ποσού της πιστοποίησης.»).*

- Για **την έναρξη της τοκογονίας**, η περί δημοσίων έργων νομοθεσία και συγκεκριμένα το άρθρο 5 παρ. 10 του ν. 1418/1984 και το άρθρο 53 παρ.9 ν.3669/2008 ορίζει ότι απαιτείται η **υποβολή έγγραφης όχλησης** από τον ανάδοχο. Πλην, όμως, με το άρθρο 4 του π.δ/τος 166/2003 (Α΄138), με το οποίο προσαρμόσθηκε η ελληνική νομοθεσία στις διατάξεις της Οδηγίας 2000/35/ΕΚ της 29.06.2000 για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, **στις οποίες εμπίπτει και ο σχεδιασμός, η μελέτη και η εκτέλεση δημοσίων έργων**, ορίσθηκε ότι για την έναρξη τη τοκοφορίας **δεν απαιτείται όχληση.** Η διάταξη αυτή κρίθηκε από το ΣτΕ (**ΣτΕ 3526/2015 επταμελούς**, 1553/2017, 1532/2016, 1642/2016, 2087/2016, 3526/2015, 4027/2015, 3843/2015, 27/2015) ότι κατισχύει κάθε αντίθετης διάταξης της εσωτερικής νομοθεσίας, συνεπώς και των διατάξεων της παρ. 10 του άρθρου 5 του ν. 1418/1984 και του άρθρου 53 παρ.9 του ν.3669/2008. Περαιτέρω, στο εν λόγω π.δ. υπάρχει επιφύλαξη (άρθρο 8), κατά την οποία, στις περιπτώσεις που οι κοινές διατάξεις είναι σε σύγκριση με τις διατάξεις του διατάγματος αυτού ευνοϊκότερες για το δανειστή, εφαρμόζονται οι κοινές διατάξεις. Σύμφωνα, λοιπόν, με αυτή την επιφύλαξη, έχει κριθεί ότι η διάταξη της περ. δ' της παρ. 2 του άρθρου 4 του π.δ. 166/2003 που προβλέπει ότι η υποχρέωση καταβολής τόκων στις δημόσιες συμβάσεις αρχίζει σε κάθε περίπτωση, ήτοι και στην περίπτωση του άρθρου 4 παρ. 2 περ. β' του ανωτέρω διατάγματος (κατά την οποία η τοκοφορία αρχίζει μετά από εξήντα ημέρες από την ολοκλήρωση της

διαδικασίας αποδοχής και ελέγχου των λογαριασμών, δεν υπερισχύει των διατάξεων της παρ. 10 του άρθρου 5 του ν.1418/1984 και του άρθρου 53 παρ. 9 του Κώδικα περί κατασκευής δημοσίων έργων, **διότι οι τελευταίες αυτές διατάξεις είναι ευνοϊκότερες για το δανειστή, αφού, σύμφωνα με αυτές, η υποχρέωση καταβολής τόκων για καθυστέρηση πληρωμής λογαριασμού αρχίζει ένα μήνα από τη λήξη της μηνιαίας προθεσμίας** ελέγχου και διόρθωσης του λογαριασμού από τη διευθύνουσα υπηρεσία, **ήτοι δύο μήνες από την υποβολή του** (βλ. και ΔΕφΠατρ587, 588/2018).

Και ενώ η ισχύς του εν λόγω π.δ. άρχιζε από τη δημοσίευσή του **(5.6.2003),** επειδή η παραπάνω Οδηγία 2000/35/ΕΚ ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο μετά την παρέλευση της προθεσμίας προσαρμογής που όριζε η ίδια, δηλ. την 8.8.2002, κρίθηκε τόσο από το **ΣτΕ (1627/2018)** όσο και από τον **ΑΠ (10/2013)** ότι οι συμβάσεις που έχουν συναφθεί μετά την κατά τα ανωτέρω πάροδο της προθεσμίας ενσωμάτωσης της οδηγίας 2000/35 στην ελληνική έννομη τάξη (**8.8.2002**) αλλά πριν από την ενσωμάτωσή της στο Ελληνικό δίκαιο (5.6.2003, έναρξη ισχύος π.δ. 166/2003), διέπονται ως προς το κρίσιμο εν προκειμένω ζήτημα του υπολογισμού του τόκου υπερημερίας από τις σαφείς και δεκτικές απευθείας εφαρμογής διατάξεις της Οδηγίας, κατ' αποκλεισμό των διατάξεων του ν. 1418/1984.

Στη συνέχεια, το παραπάνω π.δ. καταργήθηκε από την **16.3.2013**, με τον **ν.4152/2013**, με τον οποίο μεταφέρθηκε επίσης στην εθνική έννομη τάξη η οδηγία 2011/7 της 16.2.2011 για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές. Ως προς τις προϋποθέσεις έναρξης της τοκογονίας οι διατάξεις του νόμου αυτού δεν έχουν κριθεί από το ΣτΕ, παρά μόνον από το Διοικητικό Εφετείο, το οποίο έκανε δεκτό ότι αντιστοίχως και υπό την ισχύ αυτού του νόμου δεν απαιτείται έγγραφη όχληση (**ΔΕφΑθ 1809/2015).**

Στις παραπάνω ρυθμίσεις του ν.4152/2013 παραπέμπει δε και το άρθρο 152 παρ.9 ν.4412/2016.

- Ως προς το **ύψος του επιτοκίου** του οφειλόμενου τόκου, επίσης, υπήρχαν διακυμάνσεις, καθόσον αρχικώς υπό την ισχύ του ν.1418/1984 οφειλόταν ο

γενικώς ισχύων τόκος για τις οφειλές του Δημοσίου (6%), στη συνέχεια, δυνάμει των άρθρων 18 του ν. 1947/1991 (Α΄ 70) και 2 παρ. 6 του ν. 2229/1994 (Α΄ 138), ως προς τις συμβάσεις που καταρτίσθηκαν βάσει προσφορών υποβαλλομένων **μετά την 31.12.1985,** το ποσοστό του υπό του Δημοσίου οφειλόμενου τόκου υπερημερίας ορίστηκε σε 85% του τόκου των εξαμηνιαίων εντόκων γραμματίων του Δημοσίου, διάταξη η οποία μάλιστα κρίθηκε συνταγματική (ΣτΕ 4751/2014, 7μελ.).

Ακολούθως, υπό την ισχύ του π.δ.166/2003, δηλ. από **8.8.2002** έως **16.3.2013,** το ύψος του τόκου υπερημερίας που είναι υποχρεωμένο να καταβάλλει το Δημόσιο υπολογίζεται **με βάση το επιτόκιο που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα προσαυξημένο κατά επτά εκατοστιαίες μονάδες**.

Και στη συνέχεια, υπό την ισχύ του ν.4152/2013, στον οποίο παραπέμπει όπως προαναφέρθηκε και ο ν.4412/2016, δηλ. από 16.3.2013 και εφεξής, ο τόκος για την καθυστερημένη πληρωμή υπολογίζεται **με το επιτόκιο της ΕΚΤ συν οκτώ επιπλέον ποσοστιαίες μονάδες.**

Πρέπει να σημειώσουμε ότι με το άρθρο 45 του ν. 4607/2019 θεσπίζεται νέος ενιαίος τρόπος υπολογισμού του οφειλομένου από το Δημόσιο τόκου, ο οποίος όμως δεν εφαρμόζεται στις αξιώσεις ιδιωτών που στηρίζονται σε ειδικές ή ευθεώς εφαρμοζόμενες διατάξεις του ενωσιακού δικαίου, με τις οποίες έχει καθορισθεί ειδικά και ρητά το ύψος του επιτοκίου, όπως εν προκειμένω.

Τέλος, ζήτημα ανέκυψε και ως προς τα κονδύλια που τοκοφορούν και συγκεκριμένα ως προς το κονδύλιο του ΦΠΑ, ζήτημα το οποίο δεν αντιμετωπίσθηκε ενιαίως από τη νομολογία. Άλλες αποφάσεις των Διοικητικών Εφετείων (ΔΕφΑθ 1967/2007, 1094/2013) έκριναν ότι οφείλονται τόκοι και επί του κονδυλίου αυτού, δεδομένου ότι ο ανάδοχος εξέδωσε τιμολόγια και ως εκ τούτου απέδωσε τον ΦΠΑ, ενώ με άλλες (ΔΕφΑΘ 2273 και 3377/2011) έγινε δεκτό ότι ο ανάδοχος όφειλε να αποδείξει ότι το ποσό του Φ.Π.Α. είχε πράγματι αποδοθεί από εκείνον. Το ζήτημα αυτό εμμέσως αντιμετωπίζετι με την προαναφερθείσα νέα διάταξη του ν.4412/2016 (άρθρο 152 παρ.8), κατά την οποία το τιμολόγιο μπορεί να προσκομίζεται κατά την είσπραξη του ποσού

της πιστοποίησης, άρα αφού ο ΦΠΑ αποδίδεται μεταγενεστέρως δεν δύναται να συμπεριλαμβάνεται στα ποσά που τοκοφορούν.

ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΥ

ΠΑΡΕΔΡΟΣ ΝΣΚ